

Instituții de drept privat roman

Vol. I

Ionuț Ciutacu

Instituții de drept privat roman

Vol. I

Colecția
Drept Privat

**Editura ASE
București
2023**

Academia de Studii Economice din București

Copyright © 2023, Editura ASE

Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate editurii.

Editura ASE

Piața Romană nr. 6, sector 1, București, România

cod 010374

www.ase.ro

www.editura.ase.ro

editura@ase.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CIUTACU, IONUȚ

Instituții de drept privat roman / Ionuț Ciutacu. - București :

Editura ASE, 2023-

2 vol.

ISBN 978-606-34-0482-5

Vol. 1. - 2023. - Conține bibliografie. - ISBN 978-606-34-0483-2

34

Editura ASE

Redactor: Livia Radu

Tehnoredactor: Violeta Rogoian

Copertă: Simona Bușoi

Autorul își asumă întreaga responsabilitate pentru: ideile exprimate, corectitudinea științifică, originalitatea materialului și sursele bibliografice menționate.

Părintelui meu spiritual, prof. univ. dr. Emil Molcuț

Cuprins

Introducere

Capitolul I

Obiectul și diviziunile dreptului roman	19
--	----

Secțiunea I. Obiectul dreptului roman	19
--	----

Secțiunea a II-a. Diviziunile dreptului roman	22
--	----

Secțiunea a III-a. Importanța dreptului privat roman	23
---	----

§1. Importanța studierii dreptului privat roman	23
---	----

§2. Influența dreptului roman asupra evoluției dreptului românesc	25
--	----

Secțiunea a IV-a. Diviziunile dreptului privat roman	27
---	----

§1. Dreptul civil.....	27
------------------------	----

§2. Dreptul ginților	30
----------------------------	----

§3. Dreptul natural.....	34
--------------------------	----

Capitolul II

Istoria socială și politică a Romei	34
--	----

Secțiunea I. Generalități	34
--	----

Secțiunea a II-a. Epoca prestatală	35
---	----

Secțiunea a III-a. Epoca statală	36
---	----

§1. Considerații generale.....	36
--------------------------------	----

§2. Regalitatea în formă statală	37
--	----

§§1. Reformele regelui Servius Tullius	37
--	----

§§2. Organizarea socială și politică a Romei în epoca Regalității în formă statală	38
---	----

§3. Republica.....	40
--------------------	----

§§1. Organizarea socială a Romei în epoca Republicii	41
--	----

§§2. Organizarea politică a Romei în epoca Republicii	43
---	----

§4. Principatul	50
-----------------------	----

§5. Dominatul.....	51
--------------------	----

Partea I
Izvoarele dreptului privat roman

Capitolul I

Noțiune. Categorii. Scurt istoric..... 55

Secțiunea I. Noțiunea de izvor de drept. Categorii..... 55

Secțiunea a II-a. Evoluția izvoarelor dreptului privat roman ... 56

Capitolul II

Izvoarele de drept în sens formal 57

Secțiunea I. Obiceiul juridic 57

Secțiunea a II-a. Legea 58

Secțiunea a III-a. Legea celor XII Table 61

Secțiunea a IV-a. Edictele magistraților 63

Secțiunea a V-a. Jurisprudența 67

Secțiunea a VI-a. Senatusconsultele..... 72

Secțiunea a VII-a. Constituțiunile imperiale..... 73

Capitolul III

Opera legislativă a împăratului Iustinian..... 75

Secțiunea I. Importanța operei legislative a lui Iustinian 75

Secțiunea a II-a. Legislația lui Iustinian 75

§1. Codul 75

§2. Digestele 76

§3. Institutele 77

§4. Novelele..... 77

Secțiunea a III-a. Alterațiuni de texte..... 77

§1. Interolațiunile..... 77

§2. Glosele..... 78

Partea a II-a
Procedura civilă romană

Capitolul I

Procedura legisacțiunilor	81
Secțiunea I. Organizarea și desfășurarea procesului în procedura legisacțiunilor	81
§1. Considerații generale	81
§§1. Rolul procedurii civile romane în evoluția dreptului privat roman	81
§§2. Apariția și evoluția procedurii civile romane	82
§§3. Caracterele procedurii legisacțiunilor	83
§2. Organizarea și desfășurarea procesului	84
§§1. Procedura de citare	84
§§2. Activitatea magistratului și a părților în faza in iure	85
§§3. Procedee de soluționare a unor litigii pe cale administrativă	87
§§4. Faza in iudicio	89
Secțiunea a II-a. Legisacțiunile	91
§1. Generalități	91
§2. Legisacțiunile de judecată	91
§§1. Sacramentum	91
§§2. Iudicis arbitrive postulatio	93
§§3. Condictio	94
§3. Legisacțiunile de executare	95
§§1. Manus iniectio	95
§§2. Pignoris capio	96

Capitolul II

Procedura formulară	97
Secțiunea I. Apariția procedurii formulare	97
§1. Necesitatea consacrării procedurii formulare	97
§2. Legea Aebutia	98
Secțiunea a II-a. Organizarea procesului în procedura formulară. Formula	98
§1. Rolul formulei	98
§2. Structura formulei	99

Secțiunea a III-a. Desfășurarea procesului în procedura formulară	101
§1. Faza in iure	101
§2. Faza in iudicio	103
§3. Reprezentarea în justiție	104
Secțiunea a IV-a. Acțiuni	105
§1. Generalități	105
§2. Categoriile de acțiuni.....	105
Secțiunea a V-a. Efectele sentinței	110
§1. Forța juridică a sentinței	110
§2. Forța executorie a sentinței.....	111

Capitolul III

Procedura extraordinară	114
Secțiunea I. Caracterile procedurii extraordinare	114
Secțiunea a II-a. Desfășurarea procesului	114
Secțiunea a III-a. Hotărârea judecătorească	115

Partea a III-a

Dreptul civil

Titlul I

Persoanele	119
-------------------------	-----

Capitolul I

Oamenii liberi	119
Secțiunea I. Personalitatea	119
§1. Noțiunea de persoană.....	119
§2. Conținutul personalității.	
Începutul și sfârșitul personalității	120
§§1. Noțiunea și conținutul personalității	120
§§2. Începutul și sfârșitul personalității	121
Secțiunea a II-a. Status civitatis	122
§1. Cetățenii.....	122
§§1. Drepturile cetățenilor romani	122
§§2. Numele cetățeanului roman	123
§§3. Modurile de dobândire a cetățeniei romane	124
§§4. Pierderea cetățeniei	125

§2. Necetățenii.....	126
§§1. Considerații introductive	126
§§2. Latinii	127
§§3. Peregrinii	128
Secțiunea a III-a. Dezrobiții	129
§1. Generalități	129
§2. Formele dezrobirii	129
§3. Categoriile de dezrobiți	130
§4. Condiția juridică a dezrobiților.....	131
§5. Legile de limitare a dezrobirilor	131
Secțiunea a IV-a. Oamenii liberi cu o condiție juridică specială	133
Secțiunea a V-a. Colonii	134
§1. Generalități	134
§2. Categoriile de coloni	135
§3. Statutul juridic al colonului serv	136
Capitolul II	
Sclavii	137
Secțiunea I. Generalități	137
Secțiunea a II-a. Cauzele sclaviei	137
Secțiunea a III-a. Încetarea stării de sclavie	139
Secțiunea a IV-a. Condiția juridică a sclavului	139
Secțiunea a V-a. Peculiul sclavului	140
Secțiunea a VI-a. Forme de protecție a sclavilor	140
Capitolul III	
Familia romană	142
Secțiunea I. Noțiunea de familie	142
§1. Apariția și evoluția noțiunii de familie.....	142
§2. Persoane sui iuris și persoane alieni iuris	143
Secțiunea a II-a. Rudenia	144
§1. Generalități	144
§2. Agnațiunea	144
§3. Cognatiunea.....	145

Capitolul IV	
Puterea părintească	146
Secțiunea I. Noțiune	146
Secțiunea a II-a. Modurile de dobândire a puterii părintești	148
§1. Căsătoria	148
§§1. Generalități	148
§§2. Condițiile de formă și de fond ale căsătoriei	149
§§3. Efectele căsătoriei	151
§2. Adopțiunea	152
§3. Adrogațiunea	155
§4. Legitimarea	155
Secțiunea a III-a. Emanciparea – mod de stingere a puterii părintești	156
Capitolul V	
Capitis deminutio	158
Capitolul VI	
Persoana juridică	160
Capitolul VII	
Tutela și curatela	161
Secțiunea I. Incapacitățile de fapt	161
Secțiunea a II-a. Tutela	161
§1. Noțiune	161
§2. Categoriile de tutelă	162
§3. Procedeele de administrare a tutelei	164
Secțiunea a III-a. Curatela	165

	Titlul II	
Bunuri		167
	Capitolul I	
Patrimoniul		167
Secțiunea I. Noțiuni		167
Secțiunea a II-a. Clasificarea lucrurilor		168
	Capitolul II	
Posesiunea		172
Secțiunea I. Conceptul de posesiune		172
§1. Consacrarea conceptului de posesiune		172
§2. Elementele posesiunii		172
§3. Categoriile de posesiune		173
§4. Efectele posesiunii		173
Secțiunea a II-a. Interdicțiile posesorii		174
Secțiunea a III-a. Detențiunea		176
	Capitolul III	
Proprietatea		177
Secțiunea I. Noțiuni		177
Secțiunea a II-a. Formele dreptului de proprietate		177
§1. Generalități		177
§2. Formele de proprietate în epoca prestatală		178
§3. Formele de proprietate în epoca veche		180
§4. Formele de proprietate în epoca clasică		181
§5. Proprietatea în epoca postclasică		182
Secțiunea a III-a. Dobândirea dreptului de proprietate		182
§1. Generalități		182
§2. Ocupațiunea		184
§3. Mancipațiunea		185
§4. Uzucapiunea		187
§5. In iure cessio		188
§6. Tradițiunea		189
§7. Specificațiunea		190

§8. Accesiunea.....	191
§§1. Accesiunea imobiliară.....	192
§§2. Accesiunea unui mobil la un imobil	193
§§3. Accesiunea mobiliară	194
Secțiunea a IV-a. Sancțiunea proprietății	195
§1. Sancțiunea proprietății quiritare	195
§§1. Sancțiunea proprietății quiritare în epoca veche	195
§§2. Sancțiunea proprietății quiritare în epoca clasică	195
§§3. Actio negatoria.....	196
§2. Sancțiunea proprietății pretoriene.....	196
§3. Sancțiunea proprietății provinciale și a proprietății peregrine	197

Capitolul IV

Drepturi reale asupra lucrului altuia.....	198
---	------------

Secțiunea I. Generalități.....	198
---------------------------------------	------------

Secțiunea a II-a. Servituțiile.....	198
--	------------

§1. Considerații generale	198
---------------------------------	-----

§2. Servituțiile prediale.....	199
--------------------------------	-----

§3. Servituțiile personale	200
----------------------------------	-----

§4. Constituirea servituțiilor	201
--------------------------------------	-----

§5. Stingerea servituțiilor.....	202
----------------------------------	-----

§6. Sancțiunea servituțiilor	203
------------------------------------	-----

Secțiunea a III-a. Emfiteoza	203
---	------------

Secțiunea a IV-a. Conductio agri vectigalis.....	204
---	------------

Secțiunea a V-a. Superficia	204
--	------------

Titlul III

Sucesiunile	206
--------------------------	------------

Capitolul I

Generalități.....	206
--------------------------	------------

Capitolul II	
Succesiunea legală	208
Secțiunea I. Considerații introductive	208
Secțiunea II. Succesiunea legală în vechiul drept civil	208
Secțiunea a III-a. Succesiunea legală conform reformelor înăfăptuite de către pretor	210
Secțiunea a IV-a. Succesiunea legală în dreptul imperial	212

Capitolul III	
Succesiunea testamentară	215
Secțiunea I. Considerații introductive	215
Secțiunea a II-a. Forme de testament	216
§1. Forme de testament existente în epoca veche.....	216
§2. Forme de testament existente în epoca clasică	218
§3. Forme de testament existente în epoca postclasică	219
Secțiunea a III-a. Testamenti factio	220
Secțiunea a IV-a. Instituirea și substituirea de moștenitori	223
§1. Instituirea de moștenitori	223
§§1. Noțiune	223
§§2. Condițiile de formă ale instituirii	223
§§3. Condițiile de fond ale instituirii de moștenitor	224
§2. Substituirea de moștenitori	225

Capitolul IV	
Succesiunea deferită contra testamentului.....	227
Secțiunea I. Dezmoștenirea.....	227
Secțiunea a II-a. Testamentul inoficios.....	228

Capitolul V	
Acceptarea moștenirii	230
Secțiunea I. Clasificarea moștenitorilor din punctul de vedere al dobândirii moștenirii	230
Secțiunea a II-a. Modurile civile de acceptare a moștenirii	231
Secțiunea a III-a. Condițiile acceptării moștenirii	233
Secțiunea a IV-a. Efectele acceptării moștenirii	234
Capitolul VI	
Repudierea moștenirii	236
Capitolul VII	
Sancțiunea moștenirii	237
Secțiunea I. Protecția juridică a moștenirii civile	237
Secțiunea a II-a. Protecția juridică a moștenirii pretoriene	238
Capitolul VII	
Legate și fideicomise	240
Secțiunea I. Legate	240
§1.Noțiune	240
§2. Condițiile de formă ale legatului	240
§§1. Legatul per vindicationem	241
§§2. Legatul per damnationem	241
§§3. Legatul per praeceptionem.....	242
§§4. Legatul sinendi modo.....	242
§3. Condițiile de fond ale legatului.....	243
Secțiunea a II-a. Fideicomise	244
§1. Noțiune	244
§2. Categorii de fideicomise	245
§§1. Fideicomisul de familie.....	245
§§2. Fideicomisul de ereditate	246
Bibliografie selectivă	249